

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ВИШІВ – ПОТРЕБА СЬОГОДЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВА МАЙБУТНЬОГО УКРАЇНИ

Доц., канд. пед. наук Л.М. Грень

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

PROVIDING THE QUALITY OF EDUCATION FORWARD - THE NEED FOR ADVANCEMENT AND THE FUTURE PERSPECTIVE OF UKRAINE

Анотація.

Стаття присвячена аналізу системи забезпечення вищим навчальним закладом якості освітньої діяльності та якості вищої освіти, її впливу на становлення конкурентоспроможності випускників вишів на ринку освітніх, професійних послуг. Показано позитивний досвід міжнародного співробітництва у питанні підвищення якості освіти.

Ключові слова: *якість освіти, європейський освітній простір, освітній процес, система внутрішнього й зовнішнього забезпечення якості, міжнародні проекти.*

Summary.

The article is dedicated to analyzing the system of providing higher education institutions with the quality of educational activity and the quality of higher education, its impact on the development of the competitiveness of graduates of higher education in the market of educational and professional services. The positive experience of international cooperation in improving the quality of education is shown.

Key words: *quality of education, European educational space, educational process, internal and external quality assurance system, international projects.*

Аннотация.

Статья посвящена анализу системы обеспечения высшим учебным заведением качества образовательной деятельности и качества высшего образования, его влияния на становление конкурентоспособности выпускников вузов на рынке образовательных, профессиональных услуг. Показано положительный опыт международного сотрудничества в вопросе повышения качества образования.

Ключевые слова: *качество образования, европейское образовательное пространство, образовательный процесс, система внутреннего и внешнего обеспечения качества, международные проекты.*

Постановка проблеми. Привабливість системи вищої освіти, престиж отримання знань у тому чи іншому вищому навчальному закладі визначає якість надання освітніх послуг. 6 грудня 2017 року Кабінет Міністрів України створив Державну службу якості освіти – орган, що централізовано відповідає за дотримання якості освіти та освітніх стандартів. Його мета – оцінити якість

освітньої діяльності закладу освіти, виробити рекомендації щодо її підвищення та вдосконалення внутрішньої системи забезпечення якості освіти, а також привести освітній та управлінський процеси у відповідність до вимог законодавства та ліцензійних умов. Інтеграція країни в європейський простір передбачає, що отримані українськими випускниками вишів знання будуть відповідати світовим вимогам, що пред'являються до їх якості. Тому проблема забезпечення якості освіти є не тільки потребою сьогодення, а й перспективою майбутнього нашої держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У різних аспектах проблеми освіти розглядали такі вітчизняні вчені, як: Л. Ващенко, С. Домбровська, Г.Єльнікова, В. Кремень, В. Луговий, В. Мороз, О.Поступна. Багато уваги питанням якості освіти у своїх дослідженнях приділяють вітчизняні й зарубіжні вчені Н. Козирева, О.Ляшенко, О. Попова, Ю. Романенко, С.Свіжевська, Г.Ковальов, Е. Логінов, М. Поташник. Питання якості освіти не залишається поза увагою державних органів влади, національних агенцій зовнішнього оцінювання і забезпечення якості вищої освіти, впливових міжнародних організацій.

Мета статті. Проаналізувати систему забезпечення вищим навчальним закладом якості освітньої діяльності та якості вищої освіти та її вплив на становленні конкурентоспроможності випускників на ринку освітніх, професійних послуг.

Виклад основного матеріалу. За визначенням О. Ляшенко, якість освіти – це узагальнений показник розвитку суспільств у певному часовому вимірі [3]. На думку Ю. Романенко, якість освіти є соціальною категорією, що визначає стан і результативність освітнього процесу в суспільстві, її відповідність потребам і вимогам суспільства щодо розвитку й формування громадянських, особистісних умінь і професійної компетентності особистості [5]. Загальноприйнятим є визначення якості освіти як комплексу характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне та практично ефективно формування компетентності та професійної свідомості, певний рівень знань і вмінь, розумового, фізичного й морального розвитку, якого досягли випускники освітнього закладу відповідно до запланованих цілей навчання і виховання.

Інтегруючись у європейський освітній простір, Україна прагне забезпечити модернізацію освіти, ключовою ідеєю якої є якість [4]. Освітяни країни беруть участь у багатьох Міжнародних проектах. Так у жовтні-грудні 2017 року автор мав змогу стати учасником швейцарсько-українського проекту «Розвиток громадянських компетентностей в Україні – DOCCU». А також разом із представниками вищих освітніх закладів м. Харкова (Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова, Харківського національного автомобільно-дорожнього університету, Харківського національного медичного університету та ін.) взяти участь у роботі Семінару Консорціуму DOBRE Малопольської школи публічного

адміністрування Краківського економічного університету, який відбувся 11-13 квітня 2018 року. У рамках Семінару, як частина програми DOBRE, розглядалися питання підвищення спроможності системи освіти у сфері публічного адміністрування. Його основна мета полягає у створенні платформи на основі професійної спільноти для обміну знаннями, досвідом, передовими практиками та цінностями, які б охоплювали всі зацікавлені сторони, що діють у сфері освіти публічної адміністрації – вищих навчальних закладів, центрів підвищення кваліфікації, громадських організацій, органів публічної влади. Основним акцентом у роботі Консорціуму стала робота над спільним баченням високоякісної освіти на всіх рівнях та поширенням узгоджених підходів, інструментів та найкращих практик. Серед зазначених методів та інструментів, характерних для нового публічного управління, таких, як: розмежування політики й адміністрації; приватизація, розвиток ринкових відносин, дерегуляція; розмежування відповідальних за надання та надавачів публічних послуг, конкурентоспроможність; ринкові механізми; орієнтація на клієнта або споживача; орієнтація на результат; вимірювання продуктивності; стратегічний менеджмент; відповідальність за продуктивність та обслуговування споживачів – було проголошено й управління якістю.

Учасникам Семінару взяли участь у дискусії щодо Проекту Міністерства освіти і науки України 2017 року, Стандарту вищої освіти (Рівень вищої освіти другий (магістерський) рівень, ступінь вищої освіти «магістр», галузь знань 28 Публічне управління та адміністрування, спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування), сьомим розділом змісту якого – є «Вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти», «яка передбачає здійснення таких процедур і заходів:

- 1) визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;
- 2) здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;
- 3) щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті вищого навчального закладу, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб;
- 4) забезпечення підвищення кваліфікації наукових і науково-педагогічних працівників;
- 5) забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;
- 6) забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;
- 7) забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;
- 8) забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових працях працівників вищих навчальних закладів і здобувачів вищої освіти;
- 9) інших процедур і заходів [6].

І далі: «Система забезпечення вищим навчальним закладом якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) за поданням ВНЗ оцінюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти або акредитованими ним незалежними установами оцінювання та забезпечення якості вищої освіти на предмет її відповідності вимогам до системи забезпечення якості вищої освіти, що затверджуються Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, та міжнародним стандартам і рекомендаціям щодо забезпечення якості вищої освіти» [6].

У ході обговорення учасники Семінару дійшли висновку, що у кожному вишу, представниками якого вони є, існує й функціонує система забезпечення вищим навчальним закладом якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості).

Так, у Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» (НТУ «ХПІ») (далі Університет) є структурний підрозділ – відділ забезпечення якості освітньої діяльності, який займається забезпеченням якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в Університеті згідно з вимогами Закону України «Про вищу освіту» [1], нормативно-правових документів Міністерства освіти та науки України, нормативних документів Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, серії ДСТУ ISO 9000, а також рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти.

Відділ забезпечення якості освітньої діяльності НТУ «ХПІ» створено за ініціативою Ректора (Наказ № 370 ОД від 30.08.2016 р.). Структурний підрозділ підпорядковується Ректору та проректору з науково-педагогічної роботи. Нормативною базою є наступні документи: Конституція України, Закон України «Про вищу освіту», чинні нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, Накази і розпорядження МОН України, нормативні документи Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, Національні стандарти України, Статут НТУ «ХПІ», Концепція НТУ «ХПІ», Положення про Відділ забезпечення якості освітньої діяльності, рішення Вченої ради НТУ «ХПІ», накази і розпорядження ректора НТУ «ХПІ». Основна мета відділу забезпечення якості освітньої діяльності НТУ «ХПІ»: розробка, забезпечення функціонування та оптимізація Системи управління якістю освітньої діяльності в Університеті відповідно до вимог національних та міжнародних стандартів. Основними завданнями є такі:

- координація діяльності з розробки, впровадження та підтримки функціонування системи управління якістю в Університеті відповідно до вимог ДСТУ ISO 9001:2015;

- інформаційно-методичний супровід управління документами Системи управління якістю на всіх етапах;

- організація навчання персоналу Університету з метою засвоєння Системи управління якістю та введення її в дію відповідно до потреб МОН України та згідно зі стандартами;

- контроль за функціонуванням Системи управління якістю в Університеті;

- організація внутрішніх та зовнішніх аудитів Системи управління якістю;

- організація сертифікації Системи управління якістю у національних органах сертифікації;

- забезпечення своєчасного прийняття керівництвом Університету коригувальних та запобіжних дій, необхідних для усунення (попередження) невідповідностей в організації процесів Університету, які впливають на якість надання освітніх послуг;

- забезпечення електронного доступу до документів Системи управління якістю, що розміщені на офіційному сайті Університету;

- надання консультаційних, інформаційних послуг у сфері управління якістю освітньої діяльності.

Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти Університету складається із: Концепції розвитку Університету до 2025 року; системи внутрішнього забезпечення якості; системи зовнішнього забезпечення якості.

Система зовнішнього забезпечення якості складається із:

- стандартів вищої освіти для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності відповідно до Національної рамки кваліфікацій;

- ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти;

- акредитаційних вимог проведення освітньої діяльності закладів освіти;

- вимог державної атестації щодо набутих компетентностей випускників;

- стандартів співпраці з роботодавцями щодо забезпечення конкурентоспроможного рівня підготовки фахівців;

- світового та національного рейтингового оцінювання діяльності Університету.

Система внутрішнього забезпечення якості передбачає:

контроль за:

- кадровим забезпеченням освітньої діяльності; навчально-методичним забезпеченням освітньої діяльності;

- матеріально-технічним забезпеченням освітньої діяльності;

- якістю проведення навчальних занять;

- якістю знань студентів;

- забезпеченням мобільності студентів;

- забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;

- здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;

- забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;

- систему запобігання академічного плагіату у працях здобувачів вищої освіти.

НТУ «ХПІ» пройшов перевірку та оцінку системи управління якістю, за результатами яких 29 листопада 2017 року отримав відповідний сертифікат.

Серед основних переваг впровадження системи управління якістю є:

- підвищення якості надання освітніх послуг, поінформованості про це та врахування потреб і очікувань замовників та споживачів;
- впорядкування і регламентування (виконання послідовності дій відповідно до затверджених процедур) діяльності;
- можливість підвищення рівня внутрішнього документообігу, чіткішого розподілу повноважень, завдань та відповідальності через прописування процесів і управління ними;
- раціональне та ефективне використання ресурсів, особливо людських;
- система управління якістю є дієвим механізмом укріплення конкурентоспроможності університету.

Для впровадження Системи управління якістю НТУ «ХП» протягом року відділ забезпечення якості освітньої діяльності співпрацював з Органом з сертифікації систем управління Державного підприємства «Харківський регіональний науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації» [7].

Висновки:

1. Забезпечення якості освіти вищів є першочерговим завданням. Адже «сучасна парадигма соціального поступу полягає у розвитку суспільства через розвиток вищої освіти: стає можливою подальша демократизація суспільства через реалізацію «ідеї університету» [2].
2. Забезпечення якості вищої освіти дозволить підняти престиж випускників українських вищів у будь-якій сфері діяльності, зробить їх мобільними, конкурентоспроможними у світі.
3. Якість освіти є головним критерієм діяльності вищого освітнього закладу, ця діяльність оцінюється незалежним органом з функціями суспільного контролю – Національним агентством з якості освіти, а участь освітян у Міжнародних проектах сприятиме входженню України в освітній європейський простір.

Посилання

1. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (24.08.2016 р.).
2. Козирєва Н.В. Роль освіти в забезпеченні конкурентоспроможності людського капіталу / Н.В. Козирєва // Восьма Міжнародна науково-практична конференція: Соціально-гуманітарні вектори педагогіки вищої школи, м. Харків, ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 21 - 22 квітня 2017 р. / збірник матеріалів. – Х.: «Міськдрук», ХНТУСГ ім. П. Василенка. – С. 166-170.
3. Ляшенко О. Якість освіти як основа функціонування й розвитку сучасних систем освіти // Педагогіка і психологія. – 2005. – №1(46). – С. 5-12.
4. Попова О. Державне управління якістю освіти на місцевому рівні в контексті компетентнісного підходу / О.Попова // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2013. – Вип. 4 (19). – С. 271-280.
5. Романенко Ю. А. Якість освіти: суть поняття та оцінювання [Електронний ресурс] / Ю. А. Романенко. – Режим доступу :

http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Npdntu_pps/2009_3/romanenko.pdf
(24.08.2016 p.).

6. ktpu.kpi.ua/.../2017/.../SVO_bakalavr_281-Publichne-upravl...

7. www.kpi.kharkov.ua/ukr/

References

1. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [Elektronnyy resurs] Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (24.08.2016 r.)

2. Kozireva N.V. The Role of Education in Ensuring the Competitiveness of Human Capital / N.V. Kozyreva // Eighth International Scientific and Practical Conference: Socio-humanitarian vectors of higher education pedagogy, Kharkiv, KhNUMG them. OHM. Beketova, April 21 – April 22, 2017 / Collection of materials. – Kh.: "Urban Press", KhNTUSG them. P. Vasilenko. – P. 166-170.

3. Lyashenko O. Quality of education as a basis for the functioning and development of modern education systems / Pedagogy and psychology. – 2005. – No 1 (46). – P. 5-12.

4. Popova O. State Management of Quality of Education at the Local Level in the Context of the Competency Approach / O.Popov // State Administration and Local Self-Government. – 2013. – Issue 4 (19). – P. 271-280.

5. Romanenko Yu. A. Quality of education: the essence of the concept and evaluation [Electronic resource] / Yu. A. Romanenko. – Rezhym dostupu:

http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Npdntu_pps/2009_3/romanenko.pdf
(24.08.2016 p.).

6. ktpu.kpi.ua/.../2017/.../SVO_bakalavr_281-Publichne-upravl...

7. www.kpi.kharkov.ua/ukr/